

Vraag 10 is een stelopdracht. Reserveer daarvoor voldoende tijd!

Met de loep op Lancashire. Katoen en samenleving 1750-1850

Tussen 1750 en 1850 verdubbelde de bevolking van Engeland.

- 2p 1 Noem twee redenen waarom deze bevolkingsgroei gunstig was voor de katoenfabrikanten.

Gebruik bron 1.

Stelling:

De Industriële Revolutie is meer een geleidelijk proces geweest dan een plotselinge omwenteling.

- 2p 2 Leg uit dat bron 1 deze stelling ondersteunt.

Veel schrijvers over het ontstaan van de Industriële Revolutie noemen de grote rol van uitvindingen, kolen en kanalen en een groeiende vraag naar textiel als belangrijke factoren.

- 3p 3 Noem drie andere factoren die hierbij een rol speelden.

Gebruik bron 2.

Al tijdens de Industriële Revolutie ontstaat een debat over de vraag of industrialisatie vooruitgang betekent. Andrew Ure geeft hier zijn standpunt in dit debat als het gaat om de wevers in Groot-Brittannië.

- 4p 4 Geef uit de bron twee voorbeelden waaruit het standpunt van Andrew Ure blijkt en geef, zonder de bron te gebruiken, bij beide voorbeelden telkens een tegenargument.

De Nederlandse historicus Jan Romein beschreef 'de wet van de remmende voorsprong'. Volgens Romein bracht de vroege Industriële Revolutie Groot-Brittannië eerst voordeel, maar leidde dit daarna tot achterstand op landen die later industrialiseerden.

- 2p 5 Leg uit dat Romein gelijk had.

Wie wil beoordelen of de industrialisatie vooruitgang of achteruitgang betekende voor gezinnen van katoenarbeiders in Lancashire in het begin van de negentiende eeuw, kan de lonen van de arbeiders onderzoeken.

- 2p 6 Geef twee redenen waarom het onderzoek naar lonen van individuele arbeiders een beperkt beeld oplevert van hun levensstandaard.

Gebruik bron 3.

- 4p 7 A Toon met twee elementen uit de prent aan dat de tekenaar aansluit bij het rapport van het Sadler's Select Committee over kinderarbeid.

B Wat is de visie van de tekenaar op Robert Peel? Licht je antwoord toe met een element uit de prent.

Premier Robert Peel schafte in 1846 de Corn Laws af.

- 4p 8 Leg uit waarom de populariteit van Peel toen hij de Corn Laws afschafte bij sommige groepen wel, maar bij andere groepen niet groter werd.

De eisen van de Chartisten-beweging zijn niet los te zien van de maatschappelijke veranderingen in Groot-Brittannië als gevolg van de industrialisatie.

- 3p 9 Licht dit toe. Doe dat door:

- eerst een politieke eis van de Chartisten te noemen;
- daarna aan te geven wat zij daarmee wilden bereiken;
- ten slotte uit te leggen hoe deze eis gezien kan worden als een gevolg van de industrialisatie.

Gebruik bron 4.

Stel: het is 1848 en je bent journalist in Manchester. Op het vasteland van Europa zijn op verschillende plaatsen revoluties uitgebroken, die de bestaande orde lijken te bedreigen. In Groot-Brittannië vrezen sommigen dat deze revoluties zullen overslaan.

De roman 'Mary Barton' is zojuist verschenen en je hoofdredacteur vraagt je een artikel te schrijven naar aanleiding van dit boek. De titel van je artikel luidt:

Mary Barton: realistisch of eenzijdig? Gevaarlijk of niet?

- 14p **10** □ Schrijf dit artikel volgens de aanwijzingen A tot en met D. Neem de titel en de cursief gedrukte kopjes over.

A Het beeld van een arbeider en een fabrikant uit Manchester in het boek

Geef met telkens twee voorbeelden uit het romanfragment (bron 4) kort weer, welk beeld Gaskell schetst van:

- de bestaanszekerheid van textielarbeider John Barton;
- de houding van fabrikant Hunter tegenover zijn arbeiders.

B Reacties van fabrikanten

Een aantal fabrikanten reageert ontzet op het verschijnen van dit boek. Zij vinden het eenzijdig en onverantwoordelijk. Je vraagt naar hun argumenten voor dit standpunt.

Doe dat door:

- twee argumenten te noemen die deze fabrikanten kunnen aanvoeren om de eenzijdigheid aan te tonen van het beeld dat Gaskell schetst.
- daarna met een voorbeeld uit de Engelse geschiedenis voor 1848 duidelijk te maken waarom zij het boek onverantwoordelijk vinden.

C De bedoeling van de schrijfster

Om een evenwichtig artikel te schrijven moet je de schrijfster de kans geven zich te verdedigen. In de inleiding van het boek schrijft ze: "Ik weet niets van Politieke Economie of van economische theorieën. Ik probeerde waarheidsgetrouw te schrijven; als mijn verhalen welk systeem dan ook bevestigen of ermee botsen, dan is dat niet met opzet gebeurd."

Je confronteert haar met dit voorwoord en noteert haar antwoorden op de volgende drie vragen:

- met welk argument zij kan aantonen dat haar boek geen eenzijdig beeld schetst;
- voor welk publiek zij dit boek heeft geschreven en
- waarom zij juist dit publiek wil bereiken.

D 'Mary Barton': realistisch of eenzijdig? Gevaarlijk of niet?

In het slot van je artikel maak je een afweging en geef je als journalist in 1848 je mening. Doe dat aan de hand van de volgende vragen:

- Vind je het beeld van het lot van textielarbeiders in Manchester in de jaren veertig van de 19de eeuw in deze roman eenzijdig? Licht je mening toe; je mag hierbij een niet eerder genoemd argument opvoeren.
- Vind je de angst voor het opruiende karakter van het boek terecht? Je legt daarbij uit waarom je dat vindt en je mag ook hierbij een niet eerder genoemd argument opvoeren.

■ Dekolonisatie en Koude Oorlog in Vietnam

- Azië werd na 1945 strijdtoneel in de Koude Oorlog.
- 2p 11 Noem twee ontwikkelingen in Azië die in het Westen de angst voor het communisme vergrootten.
- Gebruik bron 5.*
- 4p 12 Leg uit dat:
- het oordeel van Giap over de Conferentie van Genève discutabel is;
  - het vanuit de positie van Giap voor de hand ligt dat hij het belang van Dien Bien Phu positief waardeert.
- De overwinning bij Dien Bien Phu inspireerde ook niet-communisten in Azië.
- 2p 13 Geef daarvoor een verklaring.
- Gebruik bron 6.*
Een bewering:
Uit de bron is af te leiden dat de Vietnamese communisten het Chinese en niet het Russische communistische model overnamen.
- 3p 14 Toon dit aan, door:
- eerst een kenmerk van het Chinese communistische model te noemen;
  - daarna een kenmerk van het Russische communistische model te noemen;
  - ten slotte met de bron aan te tonen dat de bewering juist is.
- Gebruik bron 7.*
Deze bron is bruikbaar voor zowel de Noord-Vietnamese als de Amerikaanse propaganda.
- 5p 15 Toon dit aan. Doe dat door uit de bron:
- eerst twee elementen te noemen die geschikt zijn voor de Noord-Vietnamese propaganda en daarbij uit te leggen op welke wijze de Noord-Vietnamese propaganda er gebruik van kan maken;
  - daarna een element te noemen dat geschikt is voor de Amerikaanse propaganda en uit te leggen op welke wijze dit door de Amerikaanse propaganda gebruikt kan worden.
- De driehoeksdiplomatie van Nixon en Kissinger had voor de Sovjet-Unie en China voordelen, maar was nadelig voor de onderhandelingspositie van Noord-Vietnam.
- 3p 16 Noem een voordeel voor de Sovjet-Unie en een voordeel voor China en leg uit waardoor dit nadelig was voor de onderhandelingspositie van Noord-Vietnam.
- Gebruik bron 8.*
- 4p 17 Leg uit:
- dat Johnson de belofte ten aanzien van de Amerikaanse oorlogsstrategie in Vietnam die hij hier doet niet is nagekomen;
  - dat de houding van Nixon in 1964 afwijkt van het beleid dat hij als president vanaf 1968 voert.
- Gebruik bron 9.*
- 4p 18 A Welke visie heeft Behrendt op de vredesonderhandelingen tussen de Verenigde Staten en Noord-Vietnam? Licht je antwoord met een element uit de prent toe.
- De Nederlandse columnist Jan Blokker maakte zich kwaad over wat hij de leugenachtigheid van de prent noemde.
B Geef een argument dat het oordeel van Blokker rechtvaardigt.

Eindexamen geschiedenis vwo 2005-II

Gebruik bron 10.

De bron is kenmerkend voor de reacties van veel Amerikanen in de jaren vóór 1970 op:

1 de rol van de media;

2 de rol van Amerikaanse militairen bij gruweldaden in Vietnam.

- 4p **19** Toon dit voor elk van beide gebieden aan. Maak daarbij telkens een vergelijking met de jaren na 1970 om te laten zien waarom de bron minder kenmerkend is voor de latere periode.

De volgende gebeurtenissen uit de oorlog in Vietnam staan in willekeurige volgorde:

1 China krijgt een permanente zetel in de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties.

2 Chinese troepen vallen Korea binnen.

3 China wordt een communistische volksrepubliek.

4 Er wordt een begin gemaakt met de driehoeksdiplomatie.

5 Er ontstaat een breuk tussen China en de Sovjet-Unie.

6 De Parijse Akkoorden worden gesloten.

7 De Geneefse Akkoorden worden gesloten.

- 2p **20** Zet deze gebeurtenissen in de juiste tijdvolgorde, van vroeger naar later. Noteer alleen de nummers.

Gebruik bron 11.

In 1960 waarschuwt president Eisenhower voor de gevaren van het militair-industriële complex, dat wil zeggen de samenwerking van een reusachtig militair apparaat en een grote bewapeningsindustrie om de Amerikaanse politiek te beïnvloeden.

- 2p **21** Leg uit dat de schrijver van het lied de mening van Eisenhower deelt.

Gebruik bron 11.

Deze bron is door vorm en inhoud een symbool voor het Vietnamprotest van de jaren zestig en zeventig.

- 4p **22** Leg dit voor beide aspecten uit.

De oorlog in Vietnam droeg bij tot een toenadering van blanke en zwarte Amerikanen.

- 2p **23** Geef hiervoor twee redenen.